

Our Sukkah Together

בענין סוכה אחת

תשרי תשע"ח · October 1, 2017

Sunday morning shiur in honor of Shael & Joan Bellows

טו אַתְּ חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים
 תֹּאכַל מִצּוֹת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתְךָ לְמוֹעֵד
 חֹדֶשׁ הָאָזִיב פִּי־בו יֵצֵאת מִמִּצְרַיִם
 וְלֹא־יֵרְאוּ פָנַי רִיקָם: טז וְחַג הַקִּצִּיר
 בְּכוּרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה
 וְחַג הָאָסֶף בְּיֵצֵאת הַשָּׁנָה בְּאֶסְפְּךָ
 אֶת־מַעֲשֵׂיךָ מִן־הַשָּׂדֶה: יז שְׁלֹשׁ
 פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרְאֶה כָּל־

טו ית חגא דפטיריא תטר שבעא
 יומין תיכול פטירא כמא
 דפקידתך לזמן ירחא דאביבא
 ארי בה נפקת ממצרים ולא
 יתחזון גדמי ריקנון: טז וחגא
 דחצירא בכורי עובדיך די תזרע
 בחקלא וחגא דכנשא במפקא
 דשתא במקנשא ית עובדיך מן
 חקלא: יז תלת זמנין בשתא
 יתחזון פל דכורך גדס רבון
 עלקא יי:

תולדות ובית אהרן והוספות

[טו] חגיגה ז. ית. ירושלמי פאה פ"א א, חגיגה טס,
 כ"ד פ"ט, רות רבה פ"ו, וזר ח"ב קכד, ח"ג רע"ג.
 [טז] ר"ה יג, חגיגה יח, מנחות ע"א, פ"ד: ירושלמי
 ספרי ראה פקל"ו, וזר ח"ב ס"ו. [יז] חגיגה ב
 אליהו רבה פט"ו, וזר ח"ב לט. קכג, ח"ג קסה:
 קס"ה, ח"ז כד:

שפתי חכמים

ד ואין לומר בכספים, מדכחיב "פני" ואין מקבלין פני אדון אלא בקרבן, ובמכילתא דריש נאמר שמחה באדם ונאמר שמחה בשלמים, מה של אדם דבר הראוי לבא בירי אדם אף של שלמים דבר הראוי לבא בירי שמים, והיינו עולות, כי אינו דין שיהא שלחנך מלא ושלחן קונך ריקם. (ר"א מורח): ה כמו שמפרש רש"י והולך שנאמר וביום הבכורים וגו' בשבועותיכם וגו', וכאן נמי כתיב וחג הקציר בכורי מעשיך, מה בכורים דהתם חג השבועות אף בכורים [מן החדש, אינה כשאר כל המנחות וּמִנְחַת הַעֹמֵר הַקְרֵבָה בְּטוֹ בָּנִים] כניסן [מן החדש, אינה כשאר כל המנחות מפני שהוא] היתה של שעורים. ואף מנחת קנאות הבאה מן השעורים אינה נקרבה מן החדש קודם הקרבת שתי הלחם הבאים מן החטים: ז דא לא כן הא כבר אמור (להלן לד כג). ונ"ל דהכי פירושו הואיל והרגלים תלוין במלאכת התבואה, חג האביב חג הקציר וחג האסיף, ובשביעית אסורים קצירה ואסיפה סלקא דעתך אמינא דהרגלים גם כן לא ינהגו, קא משמע לך. (נחלת יעקב): ח אמר הזכרים להורות שזכורך במלאפוסים הוא כמו זכר בקמ"ץ, ואמר "שכך" להורות שהכנוי של זכורך הוא במקום "בך" ולא במקום "שלך", כי אין הזכרים קנוים לך כמו ביתך ושדך, רק פירושו הזכרים שכך, כלומר הנמצאים בך ובעמך:

רש"י
 (טו) חֹדֶשׁ הָאָזִיב. שהתבואה מתמלאת בו באביב.
 [לשון אחר] אזיב לשון אב, פפור וראשון לזבל פירות:
 וְלֹא יֵרְאוּ פָנַי רִיקָם. כשתבוא לראות פני צרגלים,
 הביאו לי עולות ז (חגיגה ז): (טז) וְחַג הַקִּצִּיר. הוא
 חג שבועות: בכורי מעשיך. שהוא זמן הבאת
 בכורים, ששתי הלחם הנאים צענרת, היו מתירין והקדש
 למנחות ולהבא בכורים למקדש שנאמר (נמדבר כח כו)
 וזיום הבכורים וגו' [נשבעתיכם] וגו' (בכורים פ"א מ"ג,
 מנחות ס"ז): וְחַג הָאָסֶף. הוא חג הסוכות:
 בְּאֶסְפְּךָ אֶת־מַעֲשֵׂיךָ. שכל ימות החמה התבואה
 מתבצעת צדוות, וצחג אספים אותה אל הבית מפני
 הגשמים: (יז) שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וגו'. לפי שהענין
 מדבר בשביעית והולך לומר שלא יתקרו שלש רגלים ממקומן (מכילתא): כל זכורך. הזכרים ח שגך:

מוסף רש"י

[טו] באספך. לשון הנספה (מלשית מט כט):

אבן עזרא

ונראה את פני ה' (ש"א א כב). גם יראה כל זכורך את פני ה'
 (דברים טו טז) כמו לפני השם: טז וחג הקציר. בכורי קציר
 חטים. והנה חג המצות לעולם יהיה בו אביב, שהוא בכורי
 השעורים. והמרחק בין בכורי שעורים לבכורי חטים, כמו
 שבעה שבועות תספר לך (שם שם ט): וְחַג הָאָסֶף בְּיֵצֵאת
 הַשָּׁנָה. ותכנס שנה אחרת, והחל ממרחשון לזרוע:
 יז שְׁלֹשׁ. ואלה השלש פעמים שאמרתי לך לא יראו פני ריקם,
 הזכרים לבדם, שהם בני מצות, ואינם חולים שלא יוכלו לבוא:

אבי עזר

[יז] רבים תשבו כי לא יראו. עיין לקמן פרשת ראה (דברים טו טז) שם תמצא מנאר דברי הרב היטב:

טו
 אר
 ב
 טו
 שה
 פסו
 תקו
 טו
 ועש
 שמי
 שב
 תבו
 אח
 הא
 חש
 הזו
 תזנ
 אל
 ל
 מל
 שכ
 כפ
 שר
 טו
 ליד
 קד
 צפ
 שז
 וכו
 ברי
 ועד
 באז
 חג
 הא
 חג
 ימ
 הכ
 הכ
 כ:
 ש:
 מ
 מ
 מ

ואנו נדבר כאן נכבדות באילו סוכות היסטוריות או סמליות שהיו לאבני-נזר באגדה ובמסורת, ומהן עודן מתהלכות בקרבנו עד היום.

א. סוכת אברהם אבינו

מי ראשון עשה חג הסוכות בארצנו?

חג סוכות ראשון בארץ נעשה, כנראה, בימי יהושע בן נון, עם כיבוש הארץ וחלוקתה: "ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות, וישבו בסוכות כי לא עשו מימי יהושע בן-נון כן בני ישראל עד היום ההוא" (נחמיה ה', י"ז).

אולם ספר היובלים, שחובר כמאתיים שנה לפני חורבן הבית השני מעיד אחרת. לפי דעתו עשה אברהם אבינו בבואו לגור בבאר-שבע שמחה גדולה וחג הסוכות, עם הקפות מסביב למזבח וכו' וכו', ולא עוד אלא שם גם מסופר על מנהג יפה בחג הסוכות "לשים כתר על הראש", כנראה, עטרת הדסים או עלי עץ אחר. וזו לשון ספר היובלים (פרק ט"ז, כ'—ל"א): "ויבן (אברהם בחודש השביעי) סוכות לו ולעבדיו בחג ההוא, והוא ראשון עשה חג סוכות בארץ". ועל יסוד מעשהו זה של אברהם אבינו, מעיד הספר, "הוקם בלוחות השמים על ישראל כי יהיו עושים את חג הסוכות שבעת ימים בשמחה בחודש השביעי. ואין לזה קץ הימים כי לעולם הוקם לישראל לעשותו. וישבו בסוכות ושמחו כתרמים על ראשם ולקחו ענף עץ עבות וערבי נחל. ויקח אברהם לבות תמרים ופרי עץ הדר וסבב מדי יום ביומו את המזבח בענפים".

ב. סוכות שעיר לעזאזל

לכבוד השעיר לעזאזל הקימו בסביבות ירושלים עשר סוכות. לאורך הדרך מהר הבית עד צוק הסלע במדבר.

יקירי ירושלים היו מלווים את השעיר המשתלח עד הסוכה הראשונה. פשוטי ירושלים יצאו לגור בסוכות אלו כמה ימים לפני יום-כיפור כדי שיוכלו ללוות את השעיר בדרכים. האיש העתי, המוליך את השעיר היה זר, שלא מזרעו של אהרון, ולכל סוכה שנכנס עם השעיר לנוח אמרו לו: הרי מזון והרי מים (יומא ס"ו, עמ' א').

בעלי הסוד מצאו רמז בתורה על סוכות השעיר לעזאזל: "וילך עשו שעירה", וסמוך לו "ויבוא יעקב סוכותה" (בראשית ל"ג, י"ז) — עשו הלך עם השעיר, לעזאזל, ויעקב בא לסוכות. וכאן מוצאים את הסוד למנהג "ילכו מחיל אל חיל" במוצאי יום-כיפור ולתקוע יתד לסוכה: "גהגו המדקדקים בעלי-נפש במוצאי יום הכיפורים תיכף ומיד אחר גמר סעודתם, קודם שיעשו שום מלאכה, עוסקים במצוות סוכה, מטעם הכתוב: "וישב עשו ביום ההוא לדרכו שעירה" — שהוא שעיר יום הכיפורים, אשר הוא מנת חלקו וכוסו. ומיד, כיון שפרש אותו הקטיגור "ויעקב נסע סוכותה" — לעשות מצות סוכה".

(מתוך "חמד אלהים", בהתחלה, ליוזרנו, תר"א)

זשה
ניתן
שזה
לוחי
מת.
אבל
לוחי

כו
לות
ז"ש
סוק
זמה
זחה
ז"ש
למי
ד'
ילו
אלו
מה

תא
דה
רק
ינו
שה
כל
הם
ז"י
זת
בל
וב
ים
מי
לה
זה
ח.

ם
ה
:
ם
:

ובחג הסוכות בא ברכה לכל השנה. ויש לכל האומות חלק בז' הימים שהברכה מתפשט בהנהגת הטבע. אבל בשמיני עצרת יש הארה מעוה"ב ובוזה אין מגע נכרי רק לבנ"י. ואיתא בשם האר"י ז"ל תן חלק לשבעה פ"י בשבעה לכולם חלק. וגם לשמונה פ"י מלשון גוממו עם השופי דבשמונה יש להסיר כל ערלה וקליפה ואין חלק רק לכם. ואיתא שמיני ברכה לעצמן. ונראה דהג' רגלים הם בחי' נפש רוח נשמה. ושמ"ע בחי' נשמה יתירה כמ"ש במד' על שמ"ע יספת לגוי כו' ע"ש שהוא תוספות על הרגלים. ולפי שהוא בחי' נשמה יתירה לכן תהי' לכם. כדאיתא בגמ' נשמה יתירה לא אודעינהו שאין להם השגה בבחי' נשמה יתירה. ונראה דלכן עושין שמחת תורה בשמ"ע כי כל השייכות לעוה"ב לבנ"י בכח התורה תמימה משיבת נפש שהיא קדמה לעולם. ובכח התורה יש לנו חלק לעוה"ב:

איתא במד' וזאת הברכה דהג' אבות ומשה רע"ה ברכו את ישראל במקום שסיים זה פתח אחריו השני ע"ש. ונראה דהג' רגלים ברכת האבות ושמ"ע ברכת מרע"ה. לכן קורין בשמחת תורה וזאת הברכה. וזו הברכה על כל ימי השנה. לכן נחלקת ליי"ב שבטים לכל אחד ברכה בפ"ע לכל יי"ב חדשי השנה. ומצינו ביעקב ומשה שניהם ברכו ליי"ב שבטים. כי שניהם בחי' התורה. יעקב כתיב ב'י' תתן אמת ליעקב ואין אמת אלא תורה. ומרע"ה שר התורה. והתורה מתפרשת ליי"ג מדות שנדרשת בהם. כי התורה עצמה מים שאין להם סוף והברכה הוא שנתפשט לנחלים ונתיבות ביי"ג מדות:

כתיב וידבר משה את מועדי ה' אל בני"י. כי במשה כתיב איש האלקים מחצה איש מחצה אלקים כמ"ש במד'. וכן בחי' המועדות חלקוהו חציו לה' וחציו לכם. וכמו שיש בזמן ימים טובים שיש בהם דביקות בשורש חלק למעלה וחלק למטה. כן יש בנפשות איש האלקים. ולכן לימד לנו מרע"ה איך להתדבק במועדות להיות חציו לכם וחציו לה'. כמ"ש בתרגום ואלפינון לבני ישראל:

המשך סוף התורה ולכל היר החזקה כו' אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית. פ"י בכח התורה עשה מרע"ה כל אלה הדברים. כמו שנברא כל העולם בכח התורה שנק' ראשית. כמו כן כל התיקונים בעולם נעשין ע"י התורה ויכולין לתקן הכל בכח התורה כי היא אומן כל העולם ולעשותו מחדש יכול מכש"כ שיכול לתקן כל

הקלוקלים ע"י התורה. ומרע"ה עצמו נקרא ראשית כמ"ש חז"ל בפסוק וירא ראשית לו שהמשך הארת התורה לעולם. והעלה והדביק כל הדברים אל התורה שהיא שורש וראשית לכן נקרא ראשית:

[תרס"ב]

כ"ל האזרח בישראל ישבו בסוכות ואמרו חז"ל כל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת. הרמז כפי מה שבאים אל האחדות זוכין לסוכה שהיא בחי' אהבת כלולותיך. ואחר יוהכ"פ נעשין בני ישראל אגודה אחת. כי עונות מבדילים דיש עונות בין אדם למקום ובין אדם לחבירו. וזה רמז הד' מינים שנעשין אחדות אחד ואז חל עליהם שם שמים שהוא בחי' הסוכה. הד' מינים הרמז שתקנו מה שבין אדם לחבירו. והסוכה רומז שתקנו מה שבין אדם למקום. וע"ז נא' שלום שלום שלום שלמטה ושלום שלמעלה. ולכן בשבת א"צ לד' מינים דהנפשות קרובים וכל הפירוד בבחי' הגוף ושבת יומא דנשמתין ונק' שלום. ולקחתם לכם פ"י שכל אחד יקח חלק בכלל ישראל כמ"ש לקיחה לכל אחד ולקיחה תמה. וכמ"ש בגמ' יש שעושין פירות ויש שאין עושין פירות והיו נזקקין העושין פירות לשאין עושין ע"ש. והיינו העושין פירות יכניסו כחם לכלל ישראל לסיוע לאין עושין. ושאין עושין יבטלו עצמן אל העושין:

ולקחתם לכם ביום הראשון. אמרו חז"ל ראשון לחשבון עונות. דכתיב האלקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים. ואחר יוהכ"פ שנטהרו נפשות בני"י באים לזה הישרות. ולכן השמחה בסוכות כדכ' ולישרי לב שמחה. וצריכין לשמור שלא לשוב עוד לחשבונות רבים. רק כמ"ש דוד המע"ה אחת שאלתי כו' אותה אבקש. להיות רצון אחד לאל אחד. ומיני הלולב רומז לציור האדם כמ"ש לידע איך שמך נק' עלי. שע"י החטא נסתר זה הציור ואחר הטהרה נגלה זה הציור. שעליו נאמר עם זו יצאתי לי. ולכן בסוכות הלל גמור וכמ"ש עם נברא יהלל. ונק' בני"י עם נברא הגם שהכל בריותיו של הקב"ה. רק בבנ"י ניכר זה הציור והבריאה שברא הקב"ה לכבודו. וברשעים נסתר מכון הבריאה ולכן לרשע אמר [אלקים] מה לך לספר חוקי. וכ"כ הללו עבדי ה' דרשו ולא עבדי פרעה. פ"י שכל זמן שמשועבדין למלכות א"י להוציא מכת אל הפועל תהלת ה' רק

